

Kohti esteetöntä viestintää

Toimenpideohjelman seurantaraportti

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Seurantaryhmän pj. Laura Vilkkonen ,		Julkaisun laji Seurantareportti	
sihteeri Rainer Salonen		Toimeksiantaja liikenne- ja viestintäministeriö	
		Toimielimen asettamispäivämäärä 1.2.2006	
Julkaisun nimi Kohti esteetöntä viestintää. Toimenpideohjelman seurantaraportti			
Tiivistelmä Liikenne- ja viestintäministeriössä laadittiin vuonna 2004 toimenpideohjelma <i>Kohti esteetöntä viestintää</i> . Ohjelmalla on pyritty lisäämään tietoisuutta ikääntyneiden, vammaisten ja muiden erityisryhmien ongelmista sekä purkamaan kansalaisten tasavertaisuuden esteitä viestintäsektorilla. Toimenpideohjelmalla on myös pyritty lisäämään asiassa merkityksellisten tahojen, kuten viranomaisten, vammaisjärjestöjen, viestintäpalvelun tarjoajien sekä kuluttajien vuorovaikutusta. Lisäksi on kerätty tietoa viestintäpalveluiden esteettömyyteen tällä hetkellä liittyvistä ongelmista. Esteettömyyden toimenpideohjelmassa on lueteltu 16 konkreettista tavoitetta ja toimenpidettä, joita on täydennetty myöhemmin viidellä lisätavoitteella ja toimenpiteellä. Näillä pyritään edistämään viestintäpalveluiden esteettömyyttä. Toimenpiteiden toteutumisesta ovat olleet vastuussa muun muassa eri ministeriöt, Hätäkeskuslaitos, Viestintävirasto, Kuluttajavirasto, Stakes sekä vammaisjärjestöt. Toimenpideohjelman painopisteitä ovat 1) digitaalinen televisio, 2) laajakaistapalvelut, 3) internetsivustot, 4) hätäpalvelut, 5) luettelopalvelut sekä 6) päätelaitteiden helppokäyttöisyys. Seurantaryhmä on vuoden 2006 aikana kokoontunut yhteensä kuusi kertaa. Sen kokouksissa on käsitelty toimenpideohjelman osa-alueisiin ja toimenpidesuosituksiin liittyviä kysymyksiä sekä vaihdettu tietoja viestinnän esteettömyyteen liittyvistä ajankohtaisista hankkeista.			
Avainsanat (asiasanat) Esteettömyys, viestintäpalvelut, toimenpideohjelma			
Muut tiedot Yhteyshenkilöt / LVM Laura Vilkkonen, Rainer Salonen			
Sarjan nimi ja numero Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 10/2007		ISSN 1795-4045 (verkkojulkaisu)	ISBN 978-952-201-849-6 (verkkojulkaisu)
Kokonaissivumäärä 15	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Liikenne- ja viestintäministeriö		Kustantaja Liikenne- ja viestintäministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Ordf. för uppföljningsgruppen Laura Vilkkonen,		Typ av publikation Uppföljningsrapport	
sekreterare Rainer Salonen		Uppdragsgivare Kommunikationsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 1.2.2006	
Publikation Mot tillgänglig kommunikation. Uppföljning av åtgärdsprogrammet			
Referat <p>Kommunikationsministeriet utarbetade år 2004 ett åtgärdsprogram vid namn <i>Mot tillgänglig kommunikation</i>. Målet med programmet är att öka medvetenheten om problem som äldre personer och personer med funktionshinder eller andra specialbehov möter då de använder kommunikationstjänster. Syftet är att undanröja eventuella hinder för jämlikhet mellan medborgarna i fråga om tillgången till elektroniska kommunikationer. Programmet siktar också på att öka växelverkan mellan de vanligaste berörda instanserna, såsom myndigheter, handikapporganisationer, tillhandahållare av kommunikationstjänster och konsumenter. Samtidigt har man samlat in information om aktuella problem i samband med tillgången till kommunikationstjänster.</p> <p>I programmet ingick ursprungligen 16 konkreta mål och åtgärder, vilka senare har kompletterats med ytterligare fem mål och åtgärder. Avsikten är att främja tillgången till olika kommunikationstjänster. Ansvaret för att genomföra åtgärderna har fördelats på olika ministerier, Nödcentralsverket, Kommunikationsverket, Konsumentverket, Stakes och handikapporganisationer.</p> <p>Prioriterade insatsområdena i åtgärdsprogrammet är</p> <ol style="list-style-type: none">1) digital-tv,2) bredbandstjänster,3) webbplatser på Internet,4) nödtjänster,5) katalogtjänster samt6) lätthanterliga terminaler. <p>Uppföljningsgruppen sammanträdde sammanlagt sex gånger under år 2006. Vid sina möten behandlade gruppen bl.a. frågor som gäller åtgärdsprogrammets olika delområden och åtgärdsrekommendationer. Dessutom utbyttes information om aktuella projekt med anknytning till tillgänglig kommunikation.</p>			
Nyckelord tillgänglighet, kommunikationstjänster, åtgärdsprogram			
Övriga uppgifter Kontaktpersoner vid kommunikationsministeriet är Laura Vilkkonen och Rainer Salonen.			
Seriens namn och nummer Kommunikationsministeriets publikationer 10/2007		ISSN 1795-4045 (nätpublikation)	ISBN 978-952-201-849-6 (nätpublikation)
Sidoantal 15	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Kommunikationsministeriet		Förlag Kommunikationsministeriet	

Authors (from body; name, chairman and secretary of the body) Follow-up group		Type of publication Follow-up report	
Chair: Laura Vilkkonen, secretary: Rainer Salonen		Assigned by Ministry of Transport and Communications	
		Date when body appointed 1 February 2006	
Name of the publication Towards barrier-free communication. Follow-up report on the action programme			
Abstract <p>An action programme "Towards barrier-free communication" was drawn up at the Ministry of Transport and Communications in 2004. Some of the goals of the programme are to raise awareness of the problems that specific groups of end-users, such as older people and disabled, face in the use of communications services, and to help remove obstacles to the equality of all citizens as communications service users. Further objectives of the programme are to increase cooperation between involved parties: competent authorities, organisations for the disabled, communication service providers, and consumers, and to gather information on the current problems related to accessibility of communication services.</p> <p>The accessibility action programme specified 16 concrete measures that were later complemented with five additional aims and measures. These aim to promote accessibility in communication services. The responsibility for implementing the measures lies with ministries, Emergency Response Centre Administration, Finnish Communications Regulatory Authority, Consumer Agency, National Research and Development Centre for Welfare and Health, and organisations for the disabled.</p> <p>The action programme focuses on:</p> <ol style="list-style-type: none">1) digital television,2) broadband services,3) web sites,4) emergency services,5) directory services, and6) user-friendliness of terminal equipment. <p>In 2006 the follow-up group met six times. At the meetings it discussed questions about the different sections of the action programme and the recommended measures, and exchanged information on topical projects related to accessibility in communications.</p>			
Keywords Accessibility, communication services, action programme			
Miscellaneous Contact persons at the Ministry: Laura Vilkkonen, Rainer Salonen			
Serial name and number Publications of the Ministry of Transport and Communications 10/2007		ISSN 1795-4045 (electronic version)	ISBN 978-952-201-849-6 (electronic version)
Pages, total 15	Language Finnish	Price	Confidence status Public
Published and distributed by Ministry of Transport and Communications			

Liikenne- ja viestintäministeriölle

Liikenne- ja viestintäministeriö on 15.4.2005 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on ollut seurata esteetöntä viestintää koskevan toimenpideohjelman toimeenpanoa ja toteutumista (jäljempänä *seurantararyhmä*). Ryhmän jäseneksi päätettiin kutsua viranomaisten, yritysten ja vammaisjärjestöjen edustajia. Ryhmän toimiaikaa on 31.1.2006 jatkettu vuoden 2006 loppuun asti.

Työryhmän puheenjohtajaksi on määrätty neuvotteleva virkamies Laura Vilkkonen liikenne- ja viestintäministeriöstä. Sen jäseniksi on vuonna 2006 kutsuttu valtakunnallisen vammaisneuvoston suunnittelija Niina Kokko-Siro sosiaali- ja terveysministeriöstä, lakimies Riitta Kokko-Herrala Kuluttajavirastosta, kielenkääntäjä Satu Närvä Viestintävirastosta, erityissuunnittelija Jouko Kokko Stakesista, Papunet verkkopalveluyksikön johtaja Marianna Ohtonen Kehitysvammaliitto ry:stä, erityisasiantuntija Jari Heiskanen Kuurojen liitto ry:stä, suunnittelija Sami Virtanen Kuulonhuolto-liitto ry:stä, tiedonsaantijohtaja Teuvo Heikkonen Näkövammaisten keskusliitto ry:stä, lakiasiainpäällikkö Tytti Peltonen Tietotekniikan keskusliitto Ficom ry:stä sekä senior manager Pekka V. Heikkinen Nokia Oyj:stä. Henkilövaihdoksien takia Ficom ry:n edustajana on loppukauden toiminut lakiasiainpäällikkö Riikka Tähtivuori ja valtakunnallisen vammaisneuvoston edustajana pääsihteeri Sari Loijas.

Työryhmän sihteeriksi on määrätty neuvotteleva virkamies Rainer Salonen liikenne- ja viestintäministeriöstä.

Työryhmä luovuttaa kunnioittaen liikenne- ja viestintäministeriölle oheisen seurantaraportin.

Helsingissä 30.1.2007

Laura Vilkkonen

Pekka V. Heikkinen

Teuvo Heikkonen

Jari Heiskanen

Jouko Kokko

Riitta Kokko-Herrala

Sari Loijas

Satu Närvä

Marianna Ohtonen

Riikka Tähtivuori

Sami Virtanen

Rainer Salonen

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	4
2. Seurantaryhmän toimintakertomus	5
3. Seurantaryhmän havaintoja	7
4. Jatkotoimenpiteet	8
LIITE 1	10
Kohti esteetöntä viestintää -ohjelman alkuperäiset toimenpiteet.....	10
LIITE 2.....	12
Vuonna 2006 käynnistetyt uudet toimenpiteet.....	12

1. Johdanto

Liikenne- ja viestintäministeriössä on vuonna 2004 laadittu toimenpideohjelma nimeltä ”Kohti esteetöntä viestintää”. Ohjelmalla on pyritty lisäämään tietoisuutta ikääntyneiden, vammaisten ja muiden erityisryhmien ongelmista sekä purkamaan esteitä kansalaisten tasavertaisuudelta viestintäsektorilla. Lisäksi toimenpideohjelmalla on pyritty lisäämään asiassa merkityksellisten tahojen, kuten viranomaisten, vammaisjärjestöjen, viestintäpalvelun tarjoajien sekä kuluttajien vuorovaikutusta. Toimenpideohjelmalla on myös kerätty tietoa viestintäpalveluiden esteettömyyteen tällä hetkellä liittyvistä ongelmista.

Esteettömyyden toimenpideohjelmassa on lueteltu 16 konkreettista tavoitetta ja toimenpidettä, joilla pyritään edistämään viestintäpalveluiden esteettömyyttä. Toimenpiteiden toteutumisesta ovat olleet vastuussa muun muassa eri ministeriöt, Hätäkeskuslaitos, Viestintävirasto, Kuluttajavirasto, Stakes sekä vammaisjärjestöt.

Toimenpideohjelman painopistealueita ovat:

- 1) digitaalinen televisio,
- 2) laajakaistapalvelut,
- 3) internet-sivustot,
- 4) hätäpalvelut,
- 5) luettelopalvelut sekä
- 6) päätelaitteiden helppokäyttöisyys.

Toimenpideohjelman johtopäätöksinä on todettu muun muassa seuraavaa.

Digitaalisen television päätelaitteiden ja käyttöjärjestelmän suunnittelussa on otettava huomioon käyttäjien erityisryhmät sekä heidän tarpeensa ja kykynsä. Digitaalisen television välityksellä lähetävistä palveluista on tehtävä mahdollisimman käyttäjätasavertaisia.

Julkisen sektorin yleisenä tavoitteena tulisi olla esteettömien ja saavutettavien verkkopalveluiden suunnittelu ja niiden käyttäminen. Myös uutta laajakaistateknologiaa olisi hyödynnettävä täysimääräisesti.

Vammaisia on kohdeltava myös hätäpalvelujen vastaanottajina tasavertaisesti muiden kansalaisten kanssa.

Luettelopalveluilla tarkoitetaan sekä puhelinluettelo- että numerotiedotuspalvelua. Ongelmat luettelopalveluiden saavutettavuudessa liittyvät luettelopalveluiden hinnoitteluun sekä palveluiden käytettävyyteen. Tavoitteena tulee olla, että saatavilla olevat luettelopalvelut ovat mahdollisimman esteettömiä ja että aistivammaiset voivat käyttää luettelopalveluita vastaavalla hinnalla kuin muutkin käyttäjät.

Kaikkien sähköisten palveluiden ja päätelaitteiden kehittämisessä on keskeistä huomioida niin sanottu Design for All -periaate. Vammaiset ja ikääntyneet on otettava mukaan heille suunnattujen palveluiden ja päätelaitteiden suunnitteluun jo varhaisessa vaiheessa. Heidän omia valmiuksiaan käyttää viestintäpalveluita tulee lisätä tiedotuksen ja koulutuksen keinoin. Varsinkin ikääntyville ihmisille on tarjottava opetusta ja

ohjausta tietoyhteiskuntapalvelujen käyttämiseen niin, että he uskaltavat ryhtyä käyttämään sähköisiä viestimiä.

2. Seurantaryhmän toimintakertomus

Seurantaryhmä on kokoontunut vuoden aikana yhteensä kuusi kertaa. Sen kokouksissa on käsitelty toimenpideohjelman eri osa-alueisiin ja toimenpidesuosituksiin liittyviä kysymyksiä sekä vaihdettu tietoja viestinnän esteettömyyteen liittyvistä ajankohtaisista hankkeista.

Näkövammaisten Keskusliitto on tammikuussa 2006 laatinut näkövammaisten tietoyhteiskuntastrategian, joka löytyy liiton verkkosivuilta osoitteesta www.nkl.fi/julkaisu/.

Seurantaryhmän jäsenet ovat osallistuneet kesäkuussa 2006 pidetyn Riikan ministerikonferenssin kansalliseen valmistelutyöhön. Sekä ministeri Susanna Huovinen että Stakesin pääjohtaja Vappu Taipale ovat pitäneet konferenssissa Suomen puheenvuorot. Konferenssi ja sen ministerideklaraatio (http://europa.eu.int/information_society/events/ict_riga_2006/doc/declaration_riga.pdf) toimivat avauksena prosessille, jonka tuloksena komissio julkaisee vuonna 2007 osana i2010 tietoyhteiskuntaohjelmaa eInclusion – tiedonannon eurooppalaisista vammaiskysymyksistä. Tiedonantoa seuraa vuonna 2008 annettava eurooppalainen eInclusion -aloite, jossa on tarkoitus listata konkreettisia toimenpiteitä ikääntymisestä ja vammaisuudesta johtuvan syrjäytymisen ehkäisyyn.

Liikenne- ja viestintäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Kuluttajavirasto, Viestintävirasto sekä Stakes ovat toimintavuoden aikana osallistuneet aktiivisesti esteettömyysteemaa koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön. Liikenne- ja viestintäministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön edustajat ovat toimineet jäsenenä EU:n eInclusion -tiedonantoa valmistelevissa asiantuntijatyöryhmissä. Liikenne- ja viestintäministeriön edustaja on lisäksi osallistunut EU:n viestintäkomitea COCOM:n alaisen esteettömyystyöryhmä INCOM:n työhön. Viestintävirasto on toimintavuoden aikana keskittynyt erityisesti standardointia koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön muun muassa kansainvälisessä teleunionissa ITU:ssa sekä Euroopan telestandardointielimessä ETSI:ssä. Viestintävirasto ja Stakes ovat osallistuneet myös Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisen yhteistyöverkoston NFTH:n työhön.

Seurantaryhmä on toimenpiteillään ja kannanotoillaan pyrkinyt kiirehtimään tekstiviestimuotoisen hätäpalvelun käyttöönottoa Suomessa. Ryhmän jäsenet ovat olleet tässä tarkoituksessa yhteydessä sisäasiainministeriön pelastusosastoon ja Hätäkeskuslaitokseen. Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö on käynyt asiasta lukuisia neuvotte-luja sisäasiainministeriön kanssa, koska palvelun käyttöönotto on merkittävästi viivästynyt luvatusa. Palvelun käyttöönotolle ei ole teknisiä esteitä, vaan ne on jo ratkaistu Viestintäviraston asettamassa hätäliikennetyöryhmässä vuoden 2005 aikana.

Seurantaryhmä on laatinut kannanoton, jossa on yksimielisesti vastustettu 112-tekstiviestipalveluiden käyttäjille suunniteltua rekisteröitymisvaatimusta. Työryhmän käsityksen mukaan 112-tekstiviestipalvelujen tulee olla kaikkien kansalaisten käytettävissä ilman erillistä rekisteröitymistä.

Digiaikaan siirtymistä koordinoi liikenne- ja viestintäministeriön projektiryhmä, jossa mukana ovat keskeiset alan yritykset. Projektiryhmän kanssa läheisessä yhteistyössä toimii lisäksi eri yhteisöjä ja kansalaisjärjestöjä. Seurantavuoden aikana on valmisteltu erityisesti vammaisille käyttäjille suunnattua tiedotusta sekä muita käytännön toimenpiteitä, joilla helpotetaan vammaisten käyttäjien asemaa digitaaliseen televisioon siirryttäessä. Liikenne- ja viestintäministeriö sekä Kuluttajavirasto ovat muun muassa kouluttaneet 110 suurimman kodinkoneliikkeen työntekijöitä kuulo- ja näkövammaisille suunnattujen digitelevisiopalveluiden asennukseen liittyvistä kysymyksistä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on yhteistyössä Vanhustyön keskusliiton kanssa järjestänyt liiton jäsenjärjestöille neuvonta- ja opastustilaisuuksia. Yksinään asuvia vanhuksia varten ministeriö on organisoinut projektin, jossa koulutetaan vapaaehtoisia digitelevisioasentajia, jotka tarjoavat ilmaisia asennuspalveluita vanhuksille määräajan kevään 2007 aikana. Lisäksi ministeriö ja Opintotoiminnan keskusliitto ovat järjestäneet koulutusta, jonka seurauksena valmistuvat digitelevisioasentajat ovat vanhus- ja vammaisjärjestöjen jäsenten käytettävissä digitelevisioon liittyvissä kysymyksissä vuonna 2007.

Kuluttajavirasto on vuoden 2006 aikana tehnyt digisovittimien hinta- ja ominaisuusvertailua, jonka tuloksia on esitelty seurantaryhmälle. Hintavertailu ja markkinakatsaus digisovittimista on julkaistu marraskuussa 2006 (<http://www.kuluttajavirasto.fi/user/loadFile.asp?id=6403>). Hintavertailun yhteydessä on julkaistu kuluttajille suunnattu opas sekä lehtinen Tietoa digisovittimista.

Seurantaryhmä kävi marraskuussa 2006 keskustelemassa MTV3:n sekä Nelosen johdon kanssa televisio-ohjelmistojen tekstitykseen sekä muuhun esteettömyyteen liittyvistä kysymyksistä. Seurantaryhmä korosti vierailuilla kotimaisten ohjelmien tekstityksen sekä viittomakielisen ohjelmatarjonnan lisäämisen ja kehittämisen tärkeyttä.

Suomen Design for All -verkosto on syyskuussa 2006 järjestänyt Rovaniemellä kansainvälisen Design for All -seminaarin, jossa seurantaryhmän puheenjohtaja Laura Vilkkonen on pitänyt liikenne- ja viestintäministeriön puheenvuoron ajankohtaisista esteettömyyskysymyksistä suomalaisilla viestintämarkkinoilla.

Televiestinnän ja vammaisalan pohjoismaainen foorumi NFTH piti lokakuussa Suomessa kokouksen, jonka yhteydessä NFTH, Viestintäviraston Human Factors -työryhmä ja kansallinen COST219ter-taustaryhmä järjestivät avoimen seminaarin TeliaSonera Finland Oyj:n tiloissa. Tilaisuus keskittyi digitaaliseen kotiin ja sen teknisiin ja sosiaalisiin verkkoihin. Esitykset käsittelivät muun muassa arjen tietoyhteiskuntaa ja sen merkitystä vammaisten ja ikääntyvien televiestintään, digitaalista televisiota kuulo- ja näkövammaisille sekä näkövammaisten kirjaston sähköisiä palveluja. Kokouksen yhteydessä järjestettiin myös keskustelutilaisuus, johon oli kutsuttu eri vammaisjärjestöjen edustajia. Molemmissa tapahtumissa oli viittomakielinen tulkkaus.

Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus TIEKE ry:n projektipäällikkö Timo Simell on käynyt esittelemässä seurantaryhmälle TIEKE ry:ssä laadittuja verkkosivujen esteettömyyshankkeita.

Viestintäneuvos Juhapekka Ristola liikenne- ja viestintäministeriöstä on esitellyt seurantaryhmälle ministeriössä tekeillä olevaa ubiikkistrategialuonnosta. Strategian toteu-

tuminen riippuu uuden hallituksen hallitusohjelmasta. Ubiikkistrategiassa on tarkoitus ottaa aktiivisesti kantaa myös viestinnän esteettömyyskysymyksiin.

Seurantaryhmälle on esitelty myös tekeillä olevaa viestintämarkkinalain muutosta, jolla peruspuhelinpalveluita koskevaa sääntelyä muutetaan aiempaa teknologianeutraalimmaksi. Voimassa olevan lain mukaan yleispalveluvelvoite tarkoittaa sitä, että asiakkaan on halutessaan saatava vakituiseen asuinpaikkaansa kiinteä puhelinliittymä. Muutoksen keskeinen sisältö on se, että jatkossa samat peruspalvelut voidaan tarjota käyttäjälle kiinteän liittymän ohella myös esimerkiksi matkapuhelimen avulla.

Seurantaryhmä on tutustunut Diakin Turun yksikössä valmisteltuun etätulkkaushankkeeseen, joka perustuu 3G-matkapuhelinten hyväksikäyttöön (www.mobiilitulkki.fi).

Viestintävirasto järjesti joulukuussa 2006 vammaisjärjestöjen, luettelopalvelun tarjoajien, numerotiedotuspalveluntarjoajien sekä teleyritysten yhteistapaamisen, jossa keskusteltiin hakemistopalveluiden esteettömyyskysymyksistä. Tilaisuudessa on sovittu, että Viestintävirasto kutsuu hakemistopalveluntarjoajien, teleyritysten ja vammaisjärjestöjen edustajat jatkossakin osapuolten aloitteesta koolle jatkamaan keskustelua.

3. Seurantaryhmän havainnot

Nykyaikana viestintäpalvelut ovat oleellinen osa jokaisen ihmisen arkipäivää. Oikeus viestintään ja tiedonsaantiin on kaikkien kansalaisten perusoikeus. Tämän perusoikeuden toteutuminen edellyttää sitä, että viestintäpalvelut ovat esteettömiä kaikille. Taavoitteen saavuttamiseksi esteettömyyttä koskevista kysymyksistä on keskusteltava ja niistä on tiedotettava aktiivisesti. Palveluiden ja päätelaitteiden helppokäyttöisyysvaatimuksen tulee vakiintua olennaiseksi osaksi suomalaista viestintäpolitiikkaa.

Esteettömyys on laaja käsite. Yleisellä tasolla sillä tarkoitetaan niitä keinoja ja välineitä, joilla taataan jokaiselle kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, opiskella, harrastaa ja osallistua. Osallistumismahdollisuuden tulee olla henkilön iästä, sukupuolesta, terveydentilasta, etnisestä taustasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumaton. Viestintäpalveluiden, kuten puhelimen, television, radion ja internetin esteettömyys tarkoittaa sitä, että nämä välineet ja palvelut ovat helposti saatavilla ja helppokäyttöisiä mahdollisimman monille.

Viestintä- ja tietotekniikan kehityksen voidaan yleisesti todeta avanneen merkittäviä uusia mahdollisuuksia käyttäjien erityisryhmille. Viestintäpalvelut ja päätelaitteet ovat lisänneet erityisesti aistivammaisten käytettävissä olevia mahdollisuuksia uudenlaisen vuorovaikutukseen. Kehitys on siis seurantaryhmän näkemyksen mukaan ollut seurantajaksolla valtaosaltaan positiivista.

Suomalaisella tietoyhteiskunnalla on kuitenkin edessään suuria haasteita sekä teknisesti että toiminnallisesti. Arjen yhteiskunta pyrkii tuomaan tekniikan tuomat mahdollisuudet kaikkien ulottuville jokapäiväisen elämän osaksi. Eri päätelaitteiden, palveluiden ja internetin yhteistoiminta on tulevaisuudessa vain lisääntymässä. Uusi arjen tietoyhteiskunta ja sen taustalla vaikuttava ubiikkiajattelu ei ole vain tulevaisuutta, vaan jo tätä päivää. Onnistuessaan arjen tietoyhteiskunta lisää demokratian toteutumista yhteiskunnassa sekä elämän laatua. Seurantaryhmä korostaa, että helppokäyttöi-

set, turvalliset ja esteettömät palvelut ja päätelaitteet ovat keskeinen edellytys myös ubiikkiyhteiskunnan syntymiselle.

Erityisesti internet on noussut kansalaisten arkipäivässä keskeisen tiedonvälittäjän ja palveluiden tarjoajan asemaan. Verkkosivujen esteettömyyttä koskevia suosituksia on seurantaryhmän käsityksen mukaan markkinoilla riittävästi. Niiden soveltamiseen ja seurantaan tulisi kuitenkin kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

Erityistä seurantaa edellyttää ryhmän näkemyksen mukaan edelleen myös digitaaliseen televisiotoimintaan siirtyminen. Päätelaitteiden ja niillä välitettävien palveluiden esteettömyydestä huolehtiminen vaatii edelleen toimenpiteitä. Digitaalinen lähetystekniikka mahdollistaa aiempaa laajemman aineiston välittämisen. Tätä mahdollisuutta tulisi hyödyntää erityisryhmille suunnattujen palvelun tarjonnassa.

Matkapuhelinmarkkinoilla ollaan siirtymässä kolmannen sukupolven tuotteisiin ja palveluihin. Kolmannen sukupolven matkapuhelimen tekniset ominaisuudet tulevat mahdollistamaan myös esimerkiksi kuulovammaisia palvelevien erityispalveluiden käytön. Näitä palveluja tulee pyrkiä hyödyntämään täysimääräisesti.

Seurantaryhmän jäsenet katsovat ryhmän työskentelyn lisänneen osapuolten tiedon- saantia ja vaikutusmahdollisuuksia erityisesti EU-kysymyksissä sekä muussa kansain- välisessä yhteistyössä. Myös kansallisella tasolla seurantaryhmä on tehokkaasti koon- nut yhteen viestintäpalveluiden esteettömyyteen liittyvien kysymysten parissa työ- kentelevät eri tahot. Tätä vuorovaikutusta on ryhmän käsityksen mukaan tärkeää yl- läpitää ja syventää.

Toimenpideohjelma on odotetulla tavalla lisännyt ikääntyneiden ja vammaisten paino- arvoa ja näkyvyyttä viestintäsektorilla. Viestintäpalveluiden esteettömyydestä huoleh- timinen on kuitenkin jatkuva prosessi. Kyseessä on nopeasti kehittyvä tekninen ala, joten palveluiden käytettävyyteen ja esteettömyyteen liittyviä kysymyksiä tulee seu- rantaryhmän näkemyksen mukaan pitää esillä pysyvästi. Vain aktiivinen seuranta ja tiedotus voivat taata palveluiden helppokäyttöisyyden ja saavutettavuuden kaikille.

4. Jatkotoimenpiteet

Seurantaryhmä esittää havaintojensa perusteella, että sen toimiaikaa jatketaan seura- van hallituskauden loppuun saakka. Vuoden 2004 toimenpideohjelman tavoitteista on edelleen toteutumatta mahdollisuus käyttää tekstiviestipohjaisia hätäpalveluita yleisel- lä hätänumerolla 112. Seurantaryhmän uuden tavoitteen mukaisesti nämä palvelut tu- lee ottaa käyttöön ensi tilassa. Tavoitteena tulee myös olla se, ettei palvelun käyttämi- nen edellytä etukäteistä rekisteröintiä.

Ryhmän käsityksen mukaan seurantaa ja toimenpiteitä edellyttäviä kysymyksiä vies- tintämarkkinoilla ovat jatkossakin erityisesti:

- 1) käyttäjien erityisryhmille suunnatut hätäpalvelut,
- 2) julkisen sektorin ylläpitämien verkkosivujen esteettömyys,
- 3) kaupallisten verkkopalveluiden esteettömyys,
- 4) päätelaitteiden helppokäyttöisyys,
- 5) digitaalisessa televisioverkossa välitettävien palveluiden saavutettavuus ja helppo- käyttöisyys,

- 6) kolmannen sukupolven matkaviestinpalveluiden esteettömyys,
- 7) kansainvälinen yhteistyö esteettömyyskysymyksissä,
- 8) käyttäjien erityisryhmien omat tietoyhteiskuntavalmiudet.

Vuoden 2007 aikana työryhmän tulee tarkastella esteettömän viestinnän toimenpideohjelmia erityisesti uuden arjen tietoyhteiskunnan näkökulmasta.

LIITE 1

Kohti esteetöntä viestintää -ohjelman alkuperäiset toimenpiteet

Tavoite	Toimija, tekijä	Aikataulu
Asetetaan esteettömien ja saavutettavien verkkopalveluiden suunnittelu julkisen sektorin yleiseksi tavoitteeksi.	Kaikki ministeriöt	Jatkuva
Asetetaan verkkosivujen sisällöllinen esteettömyys ja saavutettavuus vaatimukseksi verkkosivujen suunnittelua koskeviin julkisen sektorin tarjouspyyntöihin.	Kaikki ministeriöt	Jatkuva
Otetaan käyttöön hätäpalvelut tekstiviestillä numerossa 112.	Sisäasiainministeriö Hätäkeskuslaitos Viestintävirasto	31.12.2005 mennessä
Selvitetään, miten uusia laajakaistateknologioita voidaan hyödyntää käyttäjien erityisryhmille suunnatuissa palveluissa.	Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö Stakes Vammaisjärjestöt Kuluttajavirasto	31.12.2005 mennessä
Lisätään käyttäjien erityisryhmien tietoyhteiskuntavalmiuksia tiedotuksen ja koulutuksen avulla.	Valtakunnallinen vammaisneuvosto Opetusministeriö Stakes Vammaisjärjestöt Eläkeläisjärjestöt	Jatkuva
Vaikutetaan käyttäjien erityisryhmien asemaan viestintäpalvelujen käyttäjänä kansainvälisellä yhteistyöllä, erityisesti EU:ssa.	Liikenne- ja viestintäministeriö Viestintävirasto Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö Stakes Kuluttajavirasto	Jatkuva
Osallistutaan kansainväliseen standardointityöhön ja vaikutetaan siinä käyttäjien erityisryhmien etuja edistävien standardien syntymiseen.	Viestintävirasto	Jatkuva
Tehostetaan Viestintäviraston Human Factors -työryhmän työskentelyä.	Viestintävirasto	Jatkuva
Selvitetään käyttäjien erityisryhmille tarjottavien luettelopalveluiden valikoima, hinnoittelu ja käyttöaste.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.1.2005 mennessä
Selvitetään, onko esteettömällä tavalla toteutetun CD-muotoisen luettelopalvelun rakentaminen mahdollista.	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	31.12.2005 mennessä

Kootaan teleyritykset ja puhelinluettelotai numerotiedotuspalvelua tarjoavat yritykset yhteen keskustelemaan yhteisistä pelisäännöistä, jotka aktivoivat yrityksiä käyttäjien erityisryhmille suunnattujen luettelopalveluiden tarjonnassa.	Viestintävirasto Vammaisjärjestöt	31.5.2005 mennessä
Informoidaan laitevalmistajia käyttäjien erityisryhmien erityistarpeista.	Viestintävirasto Vammaisjärjestöt	Jatkuva
Tutkitaan digitaaliseen televisioon liittyviä vähemmistöjen ja vähemmistökieliryhmien tarpeita liikenne- ja viestintäministeriön ArviD-ohjelman Minor-hankkeessa.	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	31.1.2005 mennessä
Edistetään liikenne- ja viestintäministeriön ArviD-ohjelman Minor-hankkeessa saatuja tutkimustuloksia.	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	31.12.2005 mennessä
Asetetaan työryhmä seuraamaan ohjelman toimeenpanoa.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.1.2005 mennessä
Laaditaan ohjelman toimeenpanoon liittyvä kertomus.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.12.2005 mennessä

LIITE 2

Vuonna 2006 käynnistetyt uudet toimenpiteet

Tavoite	Toimija, tekijä	Aikataulu
Lisätään verkkosivujen ylläpitäjien tietoisuutta esteettömyyskysymyksistä	Viestintävirasto Stakes Valtiovarainministeriö	Jatkuva
Kerätään tietoa markkinoilla olevista helppokäyttöisistä digisovitinmalleista	Kuluttajavirasto	30.12.2006 mennessä
Tutkitaan mahdollisuuksia lisätä televisio-ohjelmien tekstitystä ja viittomakielisiä palveluita	Liikenne- ja viestintäministeriö Televisiotoiminnan harjoittajat	30.12.2006 mennessä
Lisätään käyttäjien erityisryhmille suunnattua koulutusta tietoyhteiskunta- valmiuksien nostamiseksi	Vammaisjärjestöt	Jatkuva
Tehdään Design for All -periaatetta tunnetuksi viestintämarkkinoilla	Stakes Viestintäviraston Human Factors -työryhmä Suomen Design for all -verkosto	30.12.2006 mennessä